

Dr. Liviu POP, profesor universitar emerit

Dr. Ionuț-Florin POPA, lector universitar

Dr. Stelian Ioan VIDU, lector universitar

Tratat elementar de drept civil. Obligațiile

Universul Juridic

București

-2012-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2012, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA ȘI
ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

POP, LIVIU

Tratat elementar de drept civil : Obligațiile / Liviu Pop,

Ionuț-Florin Popa, Stelian Ioan Vidu. - București : Universul

Juridic, 2012

ISBN 978-973-127-746-2

I. Popa, Ionuț-Florin

II. Vidu, Stelian Ioan

347(498)

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0731.121.218**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15; 0726.990.184**
DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

COMENZI ON-LINE,

CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%

ABREVIERI

ABGB	Allegemeines bürgerliches Gesetzbuch (Codul civil general austriac)
<i>adde</i>	a se adăuga
alin.	alineat
<i>apud</i>	citat după
art.	articol
BCA	Buletinul Curților de Apel
BGB	Bürgerlichen Gesetzbuch (Codul civil german)
BGH	Bundesgerichtshof (Germania), Curtea Supremă de Justiție
B. Of.	Buletinul Oficial, Partea I
BJ	Buletinul Jurisprudenței
Bull. civ.	Bulletin des arrêts de la Cour de cassation (chambres civiles)
c.	contra
Cas.	Casație
Cass.	Cour de cassation
Cass. civ. 1, 2, 3	1-re, 2-e, 3-e Chambre civile de la Cour de cassation
Cass. com.	Chambre commerciale de la Cour de cassation
C. aer.	Codul aerian
C. civ.	Codul civil (Legea nr. 287/2009)
C. civ. elv./	Codul civil elvețian/francez/
fr./it./Q	italian/Québec etc.
C. com.	Codul comercial
CD	Culegere de Decizii
CEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Strasbourg)
c.f.	cartea funciară
C. fam.	Codul familiei
C. Jud.	Revista „Curierul Judiciar” – serie nouă
CJCE	Curtea de Justiție a Comunităților Europene (Luxembourg)
CJUE	Curtea de Justiție a Uniunii Europene
C. mun.	Codul muncii
Convenție	Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Convenția europeană a drepturilor omului)
C. pen.	Codul penal
C. pr. civ.	Codul de procedură civilă
C. pr. fisc.	Codul de procedură fiscală
C. pr. pen.	Codul de procedură penală

Cass. fr./it.	Curtea de Casație franceză/italiană
<i>cf.</i>	a se compara cu
col. civ.	colegiul civil
C. Ap.	Curtea de Apel
CC	Curtea Constituțională
CSJ	Curtea Supremă de Justiție (1990-2003)
dec.	decizia
dec. civ. (pen.)	decizia civilă (penală) etc.
D.	Decret
D.L.	Decret-lege
<i>Digesta</i>	<i>Corpus Juris Civilis</i>
Dreptul	Revista „Dreptul”
DCFR	Draft Common Frame of Reference
ed.	ediție
Ed.	Editura
<i>eod. loc.</i>	în același loc
<i>et alii</i>	(altele)și alții
ex.	(de) exemplu
etc.	<i>etcaetera</i> („și celelalte”)
LPA	Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil
fr.	francez
g.	german
H.G.	Hotărârea Guvernului României
HCM	Hotărârea Consiliului de Miniștri
IHR	Internationales Handelsrecht. Zeitschrift für das Recht des internationalen Warenkaufs und Vertriebs
<i>ibidem</i>	în același loc
<i>idem</i>	același autor
<i>i.d.</i>	id est, „adică”
<i>infra</i>	mai jos
ÎCCJ	Înalta Curte de Casație și Justiție
J.-Cl. Civ.	Juris-Classeur Civil
JCPer.	Juris-Classeur Periodique. La semaine juridique
Jud.	Judecătoria
L.	Lege
<i>loc. cit.</i>	locul citat
L.G.D.J.	Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence
M. Of.	Monitorul Oficial al României, Partea I
n.a.	nota autorului
n.n.	nota noastră (a autorului)

nr.	numărul
NCPC	Noul Cod de procedură civilă
O.G.	Ordonanța Guvernului
O.U.G.	Ordonanța de urgență a Guvernului
<i>op. cit.</i>	opera citată
p.	pagina
pp.	paginile
p.n.	paranteza noastră
par.	paragraful
<i>passim</i>	în diverse locuri
pt.	pentru
pct.	punctul
Plen TS	Plenul Tribunalului Suprem
PR	„Pandectele române” – Repertoriu de jurisprudență, doctrină și legislație – serie nouă
RDC	„Revista de drept comercial” - serie nouă
RRD	„Revista română de drept”
RRDA	„Revista română de drept al afacerilor”
RRDM	„Revista română de dreptul muncii”
RRDP	„Revista română de drept privat”
Pet. Aff.	Petites Affiches
PDEC	Principiile dreptului european al contractelor
R. Contrats	Revue des contrats
R.D.A.I.	Revue de droit des affaires internationales
R.D.C.	Revista de drept comercial
Rec. Dalloz	Recueil Dalloz de doctrine et jurisprudence
Rép. Defrénois	Répertoire générale du notariat Defrénois
RA	Revista de Arbitraj
s. civ.	secția civilă
s. civ. propr. int.	secția civilă și de proprietate intelectuală
s. com.	secția comercială
s. cont. adm.	secția contencios administrativ
SCJ	Revista „Studii și cercetări juridice”
Studia	Revista „STUDIA Universitatis Babeș-Bolyai” – Series Iurisprudentia
sent. civ. (pen.)	sentință civilă (penală) etc.
s.n.	sublinierea noastră
s. pen.	secția penală
<i>supra</i>	mai sus
ș.a.	(altele) și alții
t.	tomul

T.	Tribunalul
TCE	Tratatul Comunităților Europene
T. jud.	Tribunalul județean
TMB	Tribunalul Municipiului București
T. reg.	Tribunalul regional
TS	Tribunalul Suprem
urm.	următoarele
V ^o	verbo (la cuvântul)
vs.	versus, „contra”
vol.	volumul

Titlul I

**CONSIDERAȚII GENERALE
CU PRIVIRE LA OBLIGAȚIILE CIVILE**

Capitolul I

NOȚIUNEA ȘI STRUCTURA OBLIGAȚIEI CIVILE. DELIMITARE

Secțiunea 1

Definiție și terminologie

1. Preliminarii. Teoria generală a obligațiilor este cheia de boltă a dreptului civil și a întregului privat. Și mai mult, se poate afirma cu certitudine că ea constituie baza principală a întregii construcții a științei dreptului din cele mai vechi timpuri și până astăzi. Nu există instituție a dreptului în care influența principiilor generale ale obligațiilor să lipsească.

În elaborarea acestei teorii, prima contribuție au avut-o celebrii jurisconșulți romani, care și-au pus în valoare admirabilul și pătrunzătorul lor spirit juridic. Teoria romană a fost preluată, reformulată și adaptată trebuințelor sociale din secolele XVII-XVIII de către marii juriști francezi ai vremii, în special de cunoscuții Domat și Pothier. Astfel, lucrările lui Pothier au fost principalele surse inspiratoare pentru redactorii Codului civil francez de la 1804 și de aceea a fost numit „Le Code civil avant la lettre”, cu alte cuvinte „Codul civil înainte de a fi redactat”.

După ce a fost preluată din dreptul roman și apoi prelucrată și reevaluată de jurisconșulții francezi, cu modificările și adaptările necesare, teoria generală a obligațiilor și-a găsit consacarea în Codul civil al lui Napoleon Bonaparte. Apoi, în epoca modernă și contemporană a fost continuu restructurată și dezvoltată în pas cu trebuințele sociale și în raport cu marile schimbări ale acestor vremuri. Așadar, a evoluat odată cu societatea. Și este firesc să fie așa, deoarece cum s-a spus: „Dreptul este o față a vieții și viața nu este staționară. Dacă s-ar opri pe loc, ar însemna moarte”¹.

2. Definiția obligației. La fel ca unele coduri civile moderne, vechiul Cod civil nu a definit obligația civilă². Este motivul pentru care această misiune a fost asumată de doctrina juridică, care a elaborat și formulat diverse definiții³.

¹ G. Plastara, *Curs de drept român*, vol. IV, *Obligațiunile*, Ed. Cartea Românească, București, 1925, p. 20.

² Codul civil francez din 1804, Codul civil austriac din 1811, Codul federal elvețian al obligațiilor din 1911, Codul civil italian din 1942. În alte coduri însă obligația civilă are definiție legală: Codul civil german (art. 241), Codul civil spaniol (art. 1088).

³ Pentru definiția obligației în doctrina românească, a se vedea: D. Alexandresco, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român în comparațiune cu legile vechi și cu principalele*

Noul Cod civil definește obligația în textul art. 1164, ca fiind „o legătură de drept în virtutea căreia debitorul este ținut să procure o prestație creditorului, iar acesta are dreptul să obțină prestația datorată”¹. Rezultă că obligația este întotdeauna un raport juridic care se naște și există între cel puțin două persoane, alcătuit din două laturi inseparabile: una pasivă, adică un debitor și datoria sa, și una activă, înțelegând pe creditor și dreptul său de creanță. Definiția legală reprodușă pune pe primul plan latura pasivă a obligației, de la debitor către creditor și de la datorie la creanță. În ce ne privește, credem că ar fi fost mai preferabil să se pornească de la creditor către debitor și de la creanță către datorie. Și aceasta cel puțin din motive de consecvență. Astfel, este cunoscut că patrimoniul se definește prin latura sa activă și numai corelativ prin latura sa pasivă. La fel dreptul de proprietate și celelalte drepturi reale sunt definite în textele legale și de către doctrină prin atribuțiile pe care le conferă titularului lor și doar corelativ prin îndatorirea generală de abstențiune. Procedând în acest fel, din punct de vedere doctrinar, obligația civilă este raportul juridic în care o parte, numită creditor, are dreptul de a pretinde celeilalte părți, numită debitor, să execute prestația sau prestațiile la care este îndatorat, sub sancțiunea constrângerii de stat².

Din perspectiva creditorului, raportul de obligații apare ca un drept de creanță, iar din punctul de vedere al debitorului apare ca o datorie. Dreptul de creanță face parte din activul patrimonial al creditorului, fiindcă lui îi profită prestația ce i se datorează; datoria este un element al pasivului patrimonial al debitorului, el fiind ținut să execute o prestație sau mai multe prestații în favoarea creditorului.

3. Terminologie. Termenul de obligație își are originea în cuvântul *obligare* sau *obligatio*, care în latina veche înseamnă a lega (*ligare*) pe cineva „din pricina” (*ob, obs*) în vederea obținerii a ceva sau realizării unui anume scop³.

La început, în dreptul roman, termenul de obligație însemna o legătură pur materială, corporală (*vinculum corporis*) între două persoane, adică între debitor și creditorul său. În această concepție, obligația conferea creditorului un drept asupra însăși persoanei debitorului *ius in personam*, asemănător cu dreptul proprietarului

legislațiuni străine, tomul V, Tipografia Națională, Iași, 1898, p. 6; M.B. Cantacuzino, *Elementele dreptului civil*, Ed. Cartea Românească, București, 1921, p. 404; T.R. Popescu, P. Anca, *op. cit.*, p. 9; I. Albu, *Drept civil. Introducere în studiul obligațiilor*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1984, p. 14; C. Stătescu, C. Bîrsan, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Ed. All, București, 1994, p. 10.

În ceea ce privește doctrina străină, a se vedea: M. Planiol, G. Ripert, avec le concours de J. Boulanger, *Traité élémentaire de droit civil*, 2^{ème} édition, tome II, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, Paris, 1947, p. 1; B. Starck, H. Roland, L. Boyer, *Droit civil. Obligations*, tome I, Litec, Paris, 1996, p. 1; Fr. Terré, Ph. Simler, Yv. Lequette, *Droit civil. Les obligations*, Dalloz, Paris, 2005, pp. 1-2; H. et L. Mazeaud, J. Mazeaud, Fr. Chabas, *Leçons de droit civil*, tome II/premier volume, *Obligations*, Montchrestien, Paris, 1998, pp. 4-5.

¹ Noul Cod civil sau Legea nr. 287/2009, modificat prin Legea nr. 71/2011 de punere în aplicare, supus apoi la două rectificări publicate în M. Of. nr. 427 din 17 iunie 2011 și nr. 489 din 8 iulie 2011, republicat în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011.

² A se vedea L. Pop, *Tratat de drept civil. Obligațiile*, vol. I, *Regimul juridic general*, Ed. C.H. Beck, 2006, p. 5.

³ A se vedea Vl. Hanga, *Drept privat roman*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1977, p. 345.

asupra lucrului său (*ius in rem*). Astfel, creditorul putea, la fel ca proprietarul lucrului, să dispună de persoana debitorului insolubil, după bunul său plac.

Urmare evoluției societății romane, după o vreme, noțiunea de obligație se transformă dintr-o legătură corporală (*vinculum corporis*) într-o legătură juridică (*vinculum juris*), adică într-un raport juridic în temeiul căruia creditorul putea cere executarea prestației ce i se datorează, iar în caz de neexecutare avea dreptul să recurgă la forța de constrângere (*adstringimur*), ceea ce însemna executarea silită asupra bunurilor debitorului¹. Această stare de lucruri rezultă din definiția romană a obligației formulată în Instituțiile lui Justinian și atribuită jurisconsultului Papinian: „*Obligatio est iuris vinculum, quo necessitate adstringimur alicuius solvendae rei, secundum nostrae civitatis iura*”, ceea ce în traducere se formulează astfel: „Obligația este legătura juridică în temeiul căreia suntem, în mod necesar, constrânși să plătim un lucru după dreptul cetății noastre”.

În terminologia juridică actuală, termenul de obligație are două înțelesuri principale. Într-un prim sens, propriu și accesibil numai specialiștilor în drept, se înțelege raportul juridic de obligații, cu ambele sale laturi, activă și pasivă, în cadrul căruia creditorul are dreptul de a cere debitorului să execute prestația la care este îndatorat, sub sancțiunea constrângerii de stat. În cel de-al doilea sens, mai larg, utilizat în limbajul juridic curent, termenul de obligație desemnează orice îndatorire juridică, noțiune generică, prin care înțelegem atât îndatoririle juridice generale, cât și cele speciale, particulare, personale pe care le avem în societate; îndatoririle generale sunt acelea care incumbă tuturor sau unei categorii de persoane nedeterminate, cum ar fi obligația de a respecta drepturile absolute ale fiecăruia (drepturile reale și drepturile personale nepatrimoniale); îndatoririle particulare sau personale sunt acele îndatoriri pe care le are numai o anumită persoană sau le au anumite persoane, determinate, individualizate, și pot rezulta din acte juridice sau fapte juridice, cum este obligația unui debitor de a executa prestația pe care i-o datorează creditorului său. În acest din urmă caz, termenul de obligație desemnează numai latura pasivă a raportului de obligații, care se exprimă prin datoria debitorului.

Și în sfârșit, prin obligație sau „obligațiune” se înțelege și înscrisul constatator al existenței unui drept de creanță, în realitate a unui raport obligațional care are ca obiect o prestație pecuniară; aceste înscrisuri sunt titluri de credit și pot fi emise de societățile comerciale pe acțiuni, unitățile administrativ-teritoriale și de către stat. În asemenea situații, adesea, se confundă raportul obligațional cu înscrisul constatator al existenței sale.

Secțiunea a 2-a

Structura obligației

4. Precizări introductive. Dacă ne referim la ființa obligației civile se poate constata că asupra ei există două concepții: una monistă și alta dualistă. În concepția monistă, obligația constă într-un singur raport juridic între creditor și debitor². Potrivit

¹ *Idem*, p. 344.

² A se vedea I. Albu, *op. cit.*, p. 25.